

Тема: *«Іван Франко. Короткі відомості про письменника. Поема «Іван Вишенський»*

Мета: зацікавити восьмикласників особою письменника, його творчістю; формувати поняття про історичну правду і художній вимисел у творі; розвивати самостійність і доказовість суджень; виховувати культуру усного мовлення.

Обладнання: портрет письменника, виставка його творів, карти України, світу; портрет Івана Вишенського; слайди із зображенням Греції, гори Афон; малюнок із зображенням корабля.

Хід уроку

Іван Франко – це розум і серце нашого народу. Це боротьба, це мука і передчуття щастя України. України і людськості.
Максим Рильський

I. Мотиваційний етап.

Вчитель. Час відлічує хвилини, години, роки, століття. Людство переступило межу нового тисячоліття. Поступ людини позначено не миттєвостями буття, а особистостями, видатними людьми нашої планети. Один із них – Іван Франко – письменник, літературний критик, фольклорист, перекладач, громадський діяч, людина титанічної праці, знайомству з яким ми і присвячуємо сьогоднішній урок. Отже, тема уроку: «Іван Франко. Короткі відомості про письменника. Поема «Іван Вишенський».

Вчитель. Ім'я Івана Франка уже відомо вам з попередніх класів.
- Які твори письменника ви читали?

Вчитель. Дослідниками підраховано, що найповніший бібліографічний покажчик творів Івана Франка містить понад 6 тисяч назв – художніх, публіцистичних творів, наукових досліджень, численних перекладів чи не з усіх літератур і мов світу, величезну кількість рецензій, статей, оглядів, відгуків на більшість загальнокультурних тем.

Приєм «Очікування». Що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку? Давайте запишемо ваші сподівання на листочках, які прикріпимо до корабля. А корабель розташуємо біля берега Надії. На цьому кораблі ми відправимося у подорож до Берега здійснених мрій.

Вчитель. Отже, метою нашого уроку буде продовжити знайомство з життєвим і творчим шляхом Івана Франка, розвивати самостійність суджень, виховувати культуру усного мовлення.

II. Опрацювання навчального матеріалу

Вчитель. Краю мій рідний! Скільки в тобі чарів і краси! Ти весь із гомону полів, лісів і морів, мережаний сходом і заходом сонця, гаптований сяйвом місяця, зірок і перетканий калиною, барвінком і вишневим цвітом...

По твоїх мальовничих просторах гордо несе свої хвилі непідкорений Славута-Дніпро, тебе прикрашають високі вежі древнього Львова і золоті бані соборів стародавнього Києва, зелені пагорби Слобожанщини і співуче Прикарпаття.

Учениця. Довго наш народ бідував. Віками гнобили його царські сатрапи, німецькі барони, польські шляхтичі, румунські бояри, мад'ярські графи. Їм допомагали свої, українські пани. Вороги загарбали наші багатства, а волелюбний народ український намагалися перетворити на рабів.

Учень. Та народ, що дав світові безсмертного Шевченка, народ, який породив легендарних месників Довбуша і Кармалюка, Гонту і Залізняка, боровся за своє щастя.

Учениця. Ні, народ наш не тужив,
Вірив, мріяв, з паном бився.
У цвіту народних нив
Велетень новий родився.

Учень. Співайся, пісне полум'яна,
Нехай почує вся земля
Про мужнього Франка Івана,
Сина коваля.

Вчитель. Був середнього зросту, а йшов, як велетень... мало хто встигав за ним.

Спокійної вдачі, а вибухав, як порох, коли йшлося про добро трудящих, і кидав громи, щоб Русь не спала.

З війська відпустили за слабкий зір, а бачив краще від інших, з низин далі сягав оком, ніж інші згори.

Влада гнобителів не пустила його викладати у вищій школі, а він став учителем усього народу.

Напрацювався за десятьох, а життя йому було дано лиш одне та й то недовге.

Таким був Іван Франко, Каменяр, чарівник слова.

(Звучить «Гімн Каменяреві», муз. А.Кос-Анатольського, сл. Р.Братуня)

Вчитель. *(Показує портрет І.Франка)* «Невеликий, хоч сильний мужчина. Високе чоло, сірі, трохи холодні очі, в лініях бороди щось енергійне, уперте. Рудувате волосся непокірливо пнеться, вуса стирчать. Скромно одягнений, він тихий і непомітний, поки мовчить. А заговорить – і вас здивує, як ця невисока фігура росте й росте перед вами, мов у казці. Вам стане тепло і ясно од світла його очей, а його мова здається не словом, а сталлю, що б'є об кремін'я і сипле іскри. Сильна,

уперта натура, яка цілою вийшла з житейського бою!» - так описував Франка Михайло Коцюбинський.

(На комп'ютері демонструються слайди із зображенням с .Нагуєвичі, Львова, музею Франка)

Ведучий. Мальовниче підгірське село Нагуєвичі на Дрогобиччині *(показує на карті України)*. У сільській хаті під стріхою китиць соломи у сім'ї коваля Якова Франка 27 серпня 1856 року народився син Іван, якому судилося стати гордістю України. Тут його мати Марія пряла кужіль і співала чудових пісень. Маленький Івась заворожено слухав мамині співи.

Франко. Тямлю як нині: малим ще хлопчиною в мамині пісні заслухавсь я;
Пісні ті стали красою єдиною бідного мого, тяжкого життя...
Мамо, голубко, зарано в могилу праця й недуга зложили тебе,
Пісня ж твоя в невмираючій силі в моному серці ясніє, живе.
«Синку, кріпися! – мені ти твердила. – Адже ж не паном родився ти!
Праця, що в гріб мене вчасно вложила, та лиш тебе доведе до людей».
Правда, матусю! Спасибі за раду! Я її правди не раз дослідив.
Праця дала до життя мені принаду. Ціль дала, щоб я в манівцях не зблудив.

Ведуча. Босий, в одній сорочині, до всього цікавий Івась бігав до кузні свого батька. Яць Франко був добрим ковалем. Але славився він на всі навколишні села не лише ремеслом своїм, а й вдачею – дотепністю, гостинністю, розумом, уболіванням за громадські справи. З затаєним подихом прислухався малий Івась до гомону всезнаючих вуйків.

Ведучий. Письменник не забуде сяйва й тепла вогню у батьківській кузні, як не забуде світла батьківського розуму і серця. І мріятиме поет про кузню-зброярню, «де кується ясна зброя замість пут». Такою ясною зброєю стане згодом Франкова творчість.

Ведуча. В оповіданні «У кузні» Франко писав:

Франко. «На дні моїх споминів і досі горить той маленький, але міцний огонь... Се огонь у кузні могого батька. І мені здається, що запас його я взяв дитиною в свою душу на далеку мандрівку життя. І що він не погас і досі».

Ведучий. Батько вмів кувати плуги, підкови...
Молот слухавсь його долонь,
Син ловив отецьке кожне слово
В тісній кузні, де не гас вогонь.
Говорив коваль про кривду люту,
Про життя нестерпне бідняка...
І несла та мова часто чуга
Гнів у серце юного Франка.
Скільки він у кузні перемріяв,
Скільки він снаги набрався там.
Щоб за горе мстити лиходіям,
Вказувати правду трударям.

(В.Ткаченко «Син коваля».)

Ведуча. По закінченню сільської школи в Ясениці Сільній батьки віддали Івася до так званої нормальної школи при монастирі у Дрогобичі. Уже перший сільський учитель Андрасевич помітив надзвичайну обдарованість маленького хлопчика з Нагуєвичів. «Ти, - казав він Івасеві, - будеш великим писателем, або великим багачем, або великим злодієм».

Франко. У школі я, по-мужицьки вбраний, боязливий, невмілий та часто невмитий хлопець, цілий курс бувши посміховищем у класі і перетерпів досить від деяких нелюдських учителів. При кінці першого курсу, на превелике диво цілого класу і своє власне, одержав перше місце за успішністю. На екзамені був і мій батько. Я не бачив його, а тільки коли мене викликали першого, щоб одержати нагороду (книжку), то я почув, що він голосно заплакав.»

Ведучий. З 1867 року Іван Франко навчається в Дрогобицькій гімназії. У гімназії був дуже скромний і несміливий. Ходив у полотняній блузі, носив багато книжок і дуже багато читав. З п'ятого класу гімназії почав купувати на зароблені гроші книжки.

Франко. «Я набрав замилювання до книжок і почав збирати свою власну бібліотеку, яка до кінця моїх гімназійних часів виросла до числа 500 томів. Ся бібліотека, в якій, крім різних класичних авторів, було зібрано немало й таких книжок, яких не було в гімназійній бібліотеці..., зробилась центром невеличкої громадки учеників.»

Ведуча. Навчаючись у гімназії, Франко захопився збиранням усної народної творчості і сам почав писати вірші.

Ведучий. Осінь 1875 року. Іван Франко у Львові – тодішньому центрі літературного і культурного життя Західної України. Він мріє поглибити і розширити свої знання в університеті. Та життя готувало йому багато розчарувань і випробувань. Поряд з навчанням Франко розгортає активну літературну і громадську діяльність, стає одним із організаторів студентського журналу «Друг».

Ведуча. Серед товаришів вирізнявся ще й тим, що все вмів робити надзвичайно швидко. Швидко писав, швидко читав, швидко орієнтувався у різних ситуаціях. Читав усе, що потрапляло під руку. Протягом першого року навчання в університеті він перечитав усю бібліотеку студентського товариства, кілька тисяч томів. Без книжки під пахвою рідко коли його можна було зустріти на вулиці.

Ведучий. Цей студент буде видавати перші в Галичині революційні журнали, популяризуватиме передові ідеї, виступить зі своїми гаслами борні «чоловіцтва зі звірством». Увійде у свідомість свого народу як Вічний Революціонер.

Ведуча. « На Галицькій Русі не було чоловіка, що мав би такий вплив на сучасну молодь, який мав свого часу Іван Франко. У нього була гарна бібліотека, з якої користалась молодь його кружка».

Ведучий. У липні 1877 року Франко був заарештований. У тюрмі він пробув 9 місяців.

Франко. «У в'язниці, не знаю чому, ставились до мене з особливою суворістю. Запхано мене до найгіршої камери, до злодіїв, убійників та інших звичайних злочинців... Протягом дев'яти місяців, проведених у тюрмі, сидів я переважно у великій камері, де перебувало 18-28 злочинців, де зимою ніколи вікно не зачинялось і де я, слабкий на груди, з бідною добивався привілею спати під вікном..., прокидався майже завжди з повним снігу волоссям на голові».

Ведуча. Ще три рази поліція заарештовувала Франка. Але ні арешти, ні тюрми, ні злидні не зламали Франка. Він друкується в прогресивних польських газетах і журналах, бере активну участь у громадському житті, виступає на мітингах. Одна за одною виходять з друку збірки його творів – поезій, оповідань, переклади з літератури народів світу, численні наукові й публіцистичні праці. Він здобуває визнання як видатний український письменник і вчений. У колі його наукових інтересів філософія, історія, політекономія, етнографія, фольклористика.

Ведучий. Франко успішно захистив докторську дисертацію, мріяв про кафедру в університеті. Та шлях до викладання був закритий. Австрійський уряд не міг допустити, щоб небезпечний соціаліст пропагував свої ідеї в стінах цього навчального закладу.

Ведуча. Часто доводилося великому поетові через важкі матеріальні нестатки виконувати нелюбу роботу. Надзвичайне перенапруження фізичних сил призвело до того, що він тяжко захворів – на якийсь час втратив зір, здала нервова система. Але й у такі важкі часи його не покидає надія на краще майбутнє.

Ведучий. Франко завдяки великому таланту і невсипущій праці став одним із найосвіченіших людей свого часу. Ще за життя до Франка прийшло визнання. У 80-90-і роки Іван Франко був для молоді тим, ким Тарас Шевченко у 50-і роки.

Франко. «Скрізь і завжди у мене була провідна думка – служити інтересам мого народу і загальнолюдським ідеям. Тим двом провідним я, здається, не споневірівся досі і неспоневірюся, доки мого життя».

Ведучий. Весняного травневого дня 1916 року великого Каменяра не стало, його життєвий шлях був устелений терном, але коли б довелося усе почати заново, він би не зрадив своїм ідеалам.

Ведуча. Подібно до легендарного Данко, розірвавши свої груди, він дістав вогнене серце і освітив ним шлях до визволення свого народу.

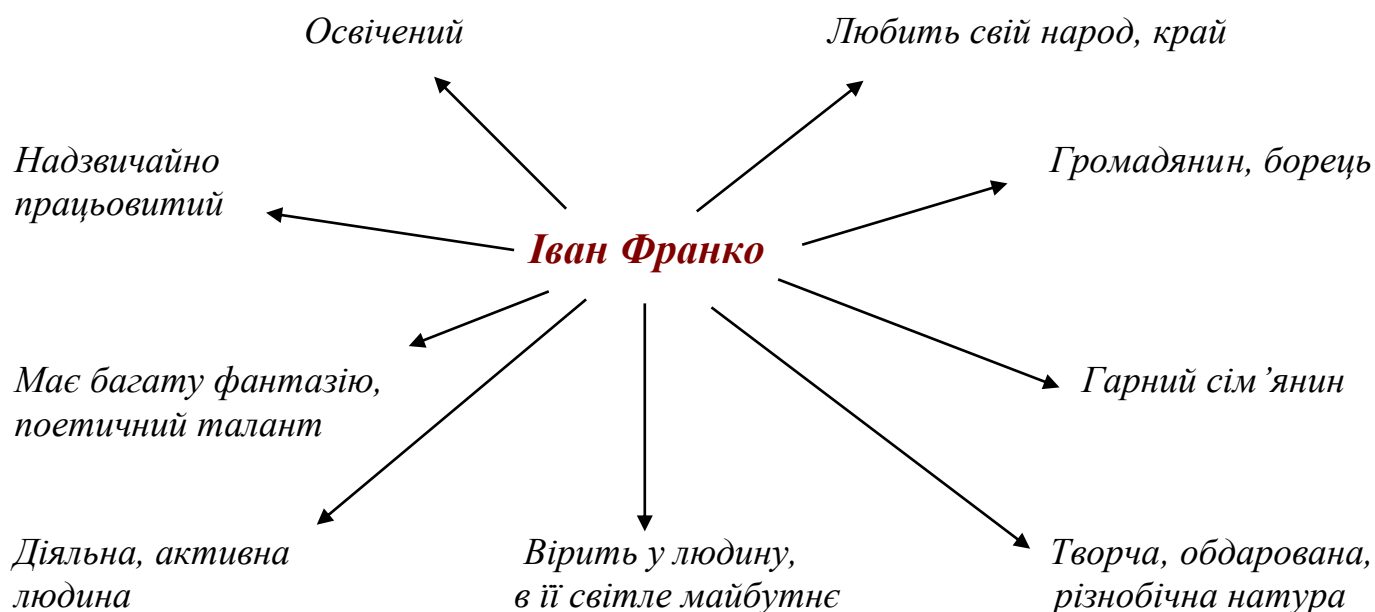
Ведучий. Вогонь душі – ясна зоря,
Усюди видно в світі
І лише клич Каменяра,
Гучний, як в «Заповіті».
Народу славного ви син,
І правди ви окраса,
Орел долин і верховин –
Великий брат Тараса. (М.Нагнибіда «У вінок Каменяреві»)

Вчитель. Поет, прозаїк, драматург, критик, етнограф, фольклорист, історик, економіст – і все це Іван Франко. Став честю й сумлінням народу в когорті таких велетнів української культури, як Тарас Шевченко, Михайло Драгоманов, Леся Українка, Михайло Грушевський. Про Івана Франка казали, що він співпрацював майже з усіма газетами й журналами, що виходили друком у Європі за його життя. Художні твори писав не лише українською, а й польською, німецькою, російською.

Творчий доробок Івана Франка став для нас скарбом неоціненним, який не вичерпується, а стає тим багатшим, чим більше ми беремо від нього.

Вчитель. Після всього почутого і побаченого у вас сформувалося уявлення про письменника. Давайте разом складемо

Творчий портрет письменника (Метод «Грунування»)

Вчитель. Іван Франко завжди цікавився сучасністю, був активним учасником громадського життя, багато писав про це і в публіцистичних, і в художніх творах. Але цікавила його й історія свого народу, особливо ті моменти, коли виявлялася волелюбність українців, стійкість, мужність, винахідливість. А що для вас означає історія?

Метод «Мікрофон»

«Для мене історія – це ...»

Незакінчене речення»: «Читаючи історичні твори, я ...»

Вчитель. Історія – це життя. Життя звичайної людини в різні епохи. Ми з вами живемо в переломний момент нашої історії. Україна стала незалежною, йде процес становлення демократичної держави. І не завжди відбувається все так, як хотілося б. Мимоволі кидаємо погляд у минуле, щоб розібратися у сучасному. Це закономірний процес. І характерний для всіх епох. Ось і Іван Франко, який жив на рубежі XIX і XX століть, прагнув проникнути в минуле, щоб краще зрозуміти людину та її діяння в сучасну добу.

У своїй праці «Іван Вишенський, його час і письменницька діяльність» він писав: «Добре би робили наші руські проповідники, якби розказували простому народові якнайбільше і якнайчастіше про життя найліпших синів, письменників і вчених, учителів, борців у війні, бо в життю і діланню всіх тих людей є зерна живої

сили, живого прикладу, котрі повинні переходити в широкі верстви народні, статися живим скарбом народного життя, переходити з роду в рід. Тільки тоді, коли такі живі приклади з життя поодиноких найліпших людей будуть кожному в тямці, будуть присвічувати йому при роботі, будуть перейматися і переводитися в життя, тільки тоді можна буде сказати, що народ наш поступає наперед». І тому Франко звернувся до жанру історичної поеми. Сьогодні ми почнемо знайомство з поемою «Іван Вишенський».

Словникова робота.

- Із попередніх класів нам відомі поеми Т.Шевченка «Іван Підкова», «Тарасова ніч», Ліни Костенко «Чайка на крижині». Давайте пригадаємо, що таке поема.

Поема – *це ліро-епічний віршований твір, у якому зображені важливі події, яскраві, сильні людські характери, а розповідь про героїв, події супроводжуються авторськими відступами.*

Вчитель. У 1890 році Франко створює одну з найвеличніших своїх поем – «Іван Вишенський». Присвячена вченому-філологу Кримському, поема ввійшла у збірку «Із днів журби». Поет багато років вивчав діяльність українського полеміста, його політичні погляди і моральні засади.

Словникова робота.

Поему, у якій зображено героїчні постаті й події минулого, називають історичною.

Полеміка – суперечка з будь-якого питання у процесі обговорення чого-небудь.

Полеміст – учасник полеміки.

Вчитель. Хто ж такий Іван Вишенський? За словами Франка «була се натура проста й сильна, що не вмiла кривити душею...» Докладніше про нього розкажуть вам біографи Вишенського, які не одну годину провели в бібліотеці, розшукуючи цікавий матеріал.

Біограф I. Народився І.Вишенський десь між 1545 – 1550 роками у містечку Судова Вишня в Галичині (теперішня Львівська область) у міщанській родині. Це містечко в той час було одним із основних центрів політичного життя краю. Більша частина України входила тоді до складу Польщі, і саме в Судовій Вишні відбувалися окружні збори шляхти, на яких вирішувалися державні справи, і Вишенський мав змогу пильно придивитися до поведження панства, що збиралося до його містечка з усієї Галичини.

Біограф II. У Судовій Вишні, гадають дослідники, мала бути одна або й кілька шкіл, які тоді засновувалися при монастирях і церквах. Отже, в рідному містечку здобув майбутній полеміст початкову освіту. Однак учені відзначили чудове знання юнаком тогочасної польської мови, глибоке знання життя всіх верств і прошарків суспільства.

Біограф III. В юні літа проживав на Волині, бував у Луцьку і Острозі, певний час знаходився при дворі князя Костянтина Острозького – відомого мецената й захисника православ'я. Мала статись якась надзвичайна подія, щоб спонукати молоду, сповнену жаги життя людину відмовитися від мирських пристрастей, покинути батьківщину й одягти чернечу рясу. Приблизно в 1576 -1580 роках у віці 30-35 років Вишенський подався на Афон, де й прожив близько 40 років. На Афоні дотримувався суворого режиму, пройшов усі стадії аскета: спочатку був гостем, потім монастирським послушником, пізніше – ченцем у різних монастирях. Під кінець життя належав до найбільш аскетичної групи ченців – так званих затворників, котрі жили в умовах повної ізоляції в печері й приймали обітницю мовчання.

Біограф I. Незважаючи на те, що за своїм суспільним становищем і поглядами Вишенський був монахом, «голяком-странником», він активно сприймав навколишнє життя, вболівав за любий серцю народ, покинуту, та не забуту підневільну Україну. Прагнув повернутися на рідну землю, та доля склалася так, що вірно служив їй з монастирської келії грізним і палким словом письменника.

Біограф II. Тут, на Афоні, Вишенський почав свою літературну діяльність – одночасно з першим поколінням українських полемістів: Смотрицьким, Зиновієм та ін. Його перші твори здобули велику популярність. Під кінець XVI ст. Вишенський уже готовив до друку збірку своїх творів під назвою «Книжка».

Біограф III. Перебуваючи на чужині, Вишенський зміг гідно прислужитися вітчизні на ниві літератури. У сімнадцяти відомих нам листах-посланнях на Україну він піднявся на захист переслідуваної православної віри, покривдженого українського народу, зневаженої національної культури. Твори Вишенського за його життя майже не друкувалися, а довгий час поширювалися в рукописах.

Біограф I. Письменника не раз умовляли повернутися на батьківщину. Але тільки в 1604 р. він прибув на Україну. Спершу зупинився на кілька місяців в Угорниках, а потім, очевидно, подався до Львова, де його уже давно чекали. Пробувши у Львові недовго і не зійшовшись у поглядах з керівництвом братства, Вишенський повернувся на Афон «спасатися в пустинних местах». Він спустився у печеру, звелів замурувати себе там, де і помер, очевидно, в 20-х роках XVII століття.

(Демонструється портрет I.Вишенського)

Вчитель. Палку вдачу українського полеміста прагнуть передати й художники в уявних портретах I.Вишенського, оскільки справжніх портретів не збереглося. Звернімо увагу на гострий і пильний погляд I.Вишенського, його одухотворене обличчя. Під цим портретом можна було б написати рядки видатного вченого А.Кримського: «Вишенський – це людина, яка захоплювалася, людина, яка вміла сильно любити і сильно ненавидіти, людина рішуча в добрім чи лихім, людина горяча, палка ...»

Вчитель. Франко у поемі зобразив останній період життя Вишенського – час, коли він віддалився від мирської суєти і став монахом-печерником на горі Афон, тодішньому центрі православ'я, де невдовзі помер.

А зараз я пропоную вам здійснити уявну подорож на Святу гору Афон, куди сучасній людині потрапити – ой, як важко! Але спочатку – таємнича, загадкова,

дивовижна, неповторна Греція. Чому саме вона? Все дуже просто: на території цієї країни знаходиться Свята гора Афон.

(Тихо лине мелодія грецької пісні, на комп'ютері – слайди із зображенням Греції)

Вчитель. «Це єдине місце на землі, де я був по-справжньому щасливий», - так сказав про Грецію лорд Байрон.

Греція – дивовижна країна, наповнена унікальними пам'ятками античних часів, знаходиться на Пелопоннеському півострові та багатьох островах, які омиваються блакитними водами Егейського, Іонічного, Середземного морями. Географічне положення Греції унікальне. Країна знаходиться на межі Заходу і Сходу, поєднуючи Європу, Азію і Африку. Її сусідами є Албанія, Македонія, Болгарія, Турція. Влітку тут майже немає дощів, зате взимку йдуть сильні зливи.

Греція – це країна Олімпійських ігор, демократії, філософії, всесвітньо відомої античної культури, прекрасної землі та найприємніших людей на світі. Столиця Греції – Афіни – одне із стародавніх міст світу. Воно носить ім'я давньогрецької богині мудрості і пізнання Афіни. Його історія обчислюється не століттями, а тисячоліттями. У той час, коли більшості європейських столиць ще не існувало, Афіни вже були визнаним центром культури й мистецтва

Історія Греції нараховує більше 5000 років. Куди б ви не пішли, де б не знаходились у Греції – всюди перед вами оживає історія. Країна буквально виткана із міфів і легенд. Наприклад, знаменита грецька гостинність сягає коренями в давньогрецькі міфи, в яких олімпійські боги, як відомо, подорожували інкогніто, в образі простих смертних. Тому кожний грецький господар готовий продемонструвати свою гостинність, тому що гість може виявитися переодягненим богом, можливо, і самим Зевсом. Говорять, «греки дали світу все й утомилися». Напевно, тому їхня країна багато в чому збереглася такою, якою була в стародавності.

Греція – це країна, яка стала опорою для розповсюдження православної віри. На території країни знаходиться єдина в світі чернеча республіка – Свята гора Афон.

(На комп'ютері демонструються слайди із зображенням Святої гори Афон)

Вчитель. Свята гора Афон – це місце, де північ настає о восьмій вечора, а відстань вимірюється кількістю фраз, вимовлених у дорозі. Тут море тепле і чисте, як у перший день після Потопу, але у ньому ніхто не купається. Жінок тут не бачили вже півтори тисячі років. Чудеса тут на кожному кроці. Крихітний кипарисний хрестик оберігає від прикрощів і злості. Проста вирізка із газети з чорно-білим зображенням Богородиці раптом починає мироточити. Коротка молитва подорожнього, який заблукав у нічному лісі, одразу ж запалює неподалік теплий вогник хатинки, де завжди запропонують шматок хліба і нічліг. Це місце є дійсно живим залишком глибокої старовини, і в цьому відношенні – місце єдине по своїй суті.

Гора Афон, гора святая, не знаю я твоих красот,
И твоего земного рая, и под тобой шумящих вод.
Я не видал твоей вершины, как шпиль твой впился в облака;
Какие на тебе картины, какой твой вид издалека.
Я не видал, гора святая, твоих стремнин, отвесных скал,

И как прекрасна даль морская, когда луч солнца догорал.
Я рисовать тебя не смею. Об этих чудных красотах
Сложитъ я песни не умею: она замрет в моих устах.
Одно, одно лишь знаю верно я о тебе, гора чудес:
Что ты таинственна, безмерна и недалеко от небес.

Екскурсовод I. Святий Афон - це півострів у Східній Греції, в районі Халкідіки, що лежить в багрянцевих водах Егейського моря. Довжина його – біля 60 км, ширина – від 8 до 12 км. Рельєф півострова починається з рівнини, а далі здіймаються гори, спочатку невисокі, а потім, щоразу вивищуючись, вони переходять у могутній гірський масив, що закінчується на півдні скелястим і крутим Афоном з великою мармуровою пірамідою заввишки понад дві тисячі метрів над рівнем моря.

Екскурсовод II. Весь Афонський півострів потопає в зелені. Приморські низовини вкриті тут вічнозеленим чагарником, а стрімкі схили рясніють оливковими та горіховими плантаціями, а долини, захищені від вітру, повніють лимонними та апельсиновими садами.

Екскурсовод III. Про історію Афону в перші століття після Різдва Христового немає жодних згадок. Без сумніву тільки те, що коли Греція потрапила під владу Римської імперії на Святій Горі почали селитися її нові мешканці – ченці-самітники.

Екскурсовод I. В I столітті майбутню історію Афонського півострова визначила важлива подія – на ньому побувала Пресвята Богородиця. Як пише святий Стефан Святогорець, зійшовши на берег, вона мовила: «Це місце нехай буде моїм жеребом, даним Мені Сином і Богом Моїм! Нехай буде благодать Божа на місці цьому і на тих, хто житиме тут з вірою і благоговінням. Цьому місцю Я буду Заступницею і піклуватимусь про нього перед Богом». З тих пір Афон став уділом Божої Матері, й через це ченці назвали гору Садам Пречистої, а греки Святою Горою.

Екскурсовод II. Святим півострів Афон вважався ще з античних часів. Стародавні греки звали тут багато храмів, присвячених Аполлону і Зевсу. Святилище Зевса називалося Афос, звідти і виникла назва півострова.

Екскурсовод III. Після прийняття греками християнства на півострові почали з'являтися перші поселення монахів. Перший значний монастир оснований у 963 році святим Афанасієм Афонським, який вважається основоположником всього устрою чернечого життя, прийнятого на Святій Горі. До середини XI століття на Афоні було створено 180 монастирів.

Екскурсовод I. Монастирі Афону – справжні музеї візантійських часів. Це величні фортеці, збудовані на кам'янистих гірських схилах, з товстими неприступними стінами, щоб забезпечити захист від ворогів. Навіть під час воєн ні турки, ні гітлерівські війська не торкнулися обителі через повагу до монахів. Ось чому у монастирях до сьогоднішнього дня збереглися унікальні зібрання старовинних книг, величезні бібліотеки, зібрання коштовного церковного оздоблення, безцінних старовинних фресок і мозаїк.

Екскурсовод II. Життя ченців в афонських монастирях проходить в трудах і молитвах, воно повністю присвячене служінню Богу. Богослужіння проводяться у суворій відповідності з уставом у ранкові і вечірні часи. У вільний від молитов час монахи обробляють землю, доглядають за домашніми тваринами, пишуть ікони,

вивчають писання святих отців православної церкви. На даний час у 20 обителях Афона нараховується біля тисячі монахів, які, як і в стародавні часи, живою молитвою проповідують світу Святе Православ'я.

Вчитель. А тепер звернемося до змісту поеми «Іван Вишенський».

Бесіда.

- Яке враження справив на вас твір?
  - Який епізод поеми вам найбільше запам'ятався? Чому?
  - Яку рису вдачі Івана Вишенського ви хотіли б виділити насамперед? (*Відданість ідеї*)
- Чим вам імпонує така якість?

Робота з текстом.

Виразне читання I-II розділів поеми (стор. 96- 100 підручника).

- Словесно намалюйте «побачену» в поемі Афонську гору.
- Які пейзажні описи в поемі запам'яталися найбільше?

III. Закріплення вивченого матеріалу.

Вчитель. Зараз давайте повернемося до епіграфу нашого уроку. Чи згодні ви з Максимом Рильським, який стверджував, що «Іван Франко – це розум і серце нашого народу. Це боротьба, це мука і передчуття щастя України. України і людськості.»

Завдання: скласти сенкан про Франка (I в.), про Вишенського (II в.)

Франко
Освічений, працьовитий
Пише, вірить, любить
Мріяв про краще майбутнє для свого народу.
Каменяр

Вишенський
Відданий, красномовний
Проповідує, молиться, любить
Виступив проти нищення народу, його віри і мови
Аскет

IV. Підсумок.

Вчитель. А тепер подивимося на наш корабель. Чи збулося те, що ви очікували від уроку? Чи можемо ми перемістити корабель ближче до берега здійснених мрій?

Метод «Мікрофон»:

«Сьогодні на уроці ми ...»

Вчитель. Всі ми пливемо морем пізнання, і ніхто не знає, який берег нас чекає. А той берег, якого ми досягли сьогодні, завтра стане берегом, від якого ми знову вирушимо у нову захоплюючу подорож до нових знань.

І наостанок «*вузлики в дорогу*»: висловіть одним реченням те повчальне, що взяли ви в життя з цього заняття.

Вчитель. Зараз я хочу, щоб ви висловили особисту думку про урок і свою роботу на уроці. Продемонструйте це так, як реагують на виступи акторів у театрі: тиша – урок був невдалим, ви ледь не заснули; оплески – повне задоволення.

V. Домашнє завдання.

Обов'язкове: опрацювати матеріал підручника на стор. 93 – 95, виконати завдання 23 стор.130.

На вибір: достатній рівень – дати відповідь на питання «Чи можна Івана Вишенського вважати героєм?» Свій вибір обґрунтуйте.

Високий рівень – скласти монолог письменника (Франка або Вишенського) до ваших сучасників.